

På ett annat sätt

Paula Tilli berättar om

Aspergers syndrom

Text & Foto *Margitha Sundström*

Paula lever ett annorlunda liv med Aspergers syndrom. Hon är född och uppvuxen i Esbo och flyttade till Stockholm för elva år sedan. Hon är nu aktuell med en bok om Aspergers syndrom, den utkom på finska ifjol och finns nu översatt till svenska. I boken "På ett annat sätt" beskriver hon sina erfarenheter av aspergers syndrom - ett autismspektrumtillstånd.

Hon är en flitigt anlita föreläsare på skolor och vid olika skolningstillfällen för vårdpersonal.
 – Jag har Aspergers syndrom men jag lider inte av det men jag kan inte alltid uppfylla omgivningens krav på sociala koder och förväntningar. Jag mår bra och är lycklig när saker och ting sker på mina villkor, det är bara de andra som inte accepterar mig som jag är, utan ser funktionsnedsättningen som ett problem. Diagnosen kan bli ett handikapp när man

blir utsatt för fel miljö. När andra människor fokuserar på mina styrkor i stället för på mina svagheter blir vardagen mycket enklare.

Människor med aspergers syndrom har ofta någon specialbegåvning, Paula lärde sig att läsa och skriva vid tre års ålder och hon tycker att läsa tysk grammatik i många timmar är roligt. Paula talar utmärkt svenska, tyska, franska, engelska och hon har finska som modersmål. Däremot, att planera matlagning, se film på tv och lyssna på musik gör henne helt utmattad. Många med Aspergers syndrom har ofta nedsatt grov- och finmotorik och saknar automatisering som innebär att man saknar förmåga att utföra sysslor automatiskt. För att till exempel dammsuga måste man koncentrera sig på varje moment.

– Redan som barn hos dagmamman upptäckte jag att jag inte var som andra barn. Jag hatade ljudet av de andra barnen som skrek och busade, jag visste inte hur jag skulle försvara mig när de andra barnen bråkade med mig, jag ville helst bara vara för mig själv i lugn och ro. Dagmamman ville få mig att leka med de andra barnen, att springa och klättra, och jag kände bara panik och blev mycket rädd.

LEVA MED ASPERGER

Asperger kan inte botas och försvinner inte med åren, men situationen brukar se olika ut i olika åldrar. Mindre barn klarar sig vanligtvis med stöd av föräldrar och förskolepersonal. I grundskolan brukar svårigheterna öka och ofta är problemen som störst under tonåren. Vuxna brukar däremot må ganska bra eftersom de lärt sig hur de fungerar och vad de behöver.

– Min mamma sade upp sig från sitt jobb för att stanna hemma med mig och då var jag glad, det blev mina lyckligaste barndomsår. Min mamma var mycket kärleksfull och förstående och sade alltid att vi alla är olika.

– Jag såg fram emot att börja skolan, de andra vuxna tyckte att jag var mycket intelligent som kunde läsa, skriva och komma ihåg multiplikationstabellen fastän jag var så liten och de menade att jag kunde bli något stort. Paula såg fram emot skolan där hon skulle få möjlighet att läsa, skriva och räkna.

”Jag älskade regler och scheman, de gav mig en känsla av trygghet”

– Men skoltiden blev en mardröm, jag trodde att det var mitt eget fel, det var ju jag som var annorlunda och jag måste lära mig att stå ut med mobbningen. Lärarna förstod inte heller sig på henne, hon var så duktig i de teoretiska ämnena, men klarade inte av att rita, klippa med sax, måla och hålla ordning på skolböckerna. – Så jag blev anklagad för att vara lat, jag försökte verkligen att göra som jag blev ombedd men försöken tog all energi och jag började acceptera att jag nog var lat.

Hon ville inte delta i de olika aktiviteterna som man brukar ha i skolan. – Mina försök att bli som mina klasskamrater tog all min energi och gav mig ångest. Jag försökte lyssna på lärarens instruktioner väldigt noggrant och försökte memorera hur symaskinerna fungerade och att koncentrera mig på en film för att kunna återge vad den handlade om. Men inget fungerade, mina klasskamrater orkade hur mycket som helst till skillnad från mig som var lat.

– Jag älskade regler och scheman, de gav mig en känsla av trygghet och det var viktigt att alla följde reglerna, när jag påpekade för mina klasskamrater att det står i reglerna att man inte får komma försent till klassrummet tyckte de att jag var löjlig och läraren tyckte att det inte var något att bry sig om. Att reglerna inte följdes störde mig för att det gjorde min tillvaro oförutsägbar.

– Jag förstod inte reglerna för bollspel och gjorde alltid fel, jag var klumpig och förstörde för laget. I slutet av åttiotalet i Finland hade man inte så stor förståelse för annorlunda barn. Alla

skulle leka i samma takt, samma lekar och vara som alla andra.

Flickorna brukade säga att hon var ful, att hon borde gå hem och ta livet av sig. De hittade på en massa öknamn. Pojkarna tog hennes ytterkläder, gömde skolväskan, låste in henne på toaletten och spottade på henne. De flesta lärarna lät mobbningen fortgå och det gav på sätt och vis en signal till mobbarna att det var ok att fortsätta.

– I gymnasiet mädde jag mycket dåligt, jag kände mig mer utanför än någonsin, jag önskade att få ett svar på varför jag inte var som alla andra.

Paula for som utbytesstudent till Kanada men även där upplevde hon sitt utanförskap då hon inte ville delta i de olika aktiviteter som utbyteselever förväntas delta i. Men då eleverna kunde delta i arbetspraktik fick Paula välja att arbeta med elever med specialbehov och fick då möjligheten att arbeta som lärare med barn som har neuropsykiatriska diagnoser.

– Jag trivdes mycket bra och tyckte att dessa barn var logiska och lätta att förstå sig på. Jag insåg inte då att jag själv kunde ha en liknande diagnos då jag trodde att sådana diagnoser alltid upptäcktes när man var barn.

– När jag tagit studenten och insåg att jag skulle bli vuxen och börja ta ansvar för praktiska saker kände jag mig mycket nedstämd. Vad skall jag göra nu? Flytta utomlands då jag kände så liten samhörighet med finländarna? Jag beslöt att åka som au pair till Österrike. Mycket snart märkte jag att jag inte klarar av att ta hand om tre små barn och samtidigt städa och tvätta. Gång på gång glömde jag bort hur tvättmaskinen fungerar och hur skulle jag veta vad som var smutsigt eller rent. Gick det att lära sig automatiskt frågade jag mamman i värdfamiljen, som tyckte att det borde jag som tjuugoåring kunna bedöma själv.

”Min hjärna bearbetade information på ett annorlunda sätt”

– Jag beslöt att flytta till Sverige och fick plats på en folkhögskola i Småland och fortsatte med studier på lärarhögskolan, men jag avbröt eftersom jag inte kunde komma ihåg någonting

ASPERGERS SYNDROM

Aspergers syndrom tillhör det autistiska spektrumet och man kan säga att det är som autism utan försenad utveckling. Ungefär fyra promille av befolkningen har Asperger, ofta i kombination med andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Orsakerna är oftast biologiska och till stor del genetiska. De problem som personer med Asperger har rör ofta relationer till andra människor. Socialt umgänge är för många en påfrestande ansträngning som kräver stor anpassning. Andra typiska drag är specialintressen, annorlunda språkhantering och svårigheter med snabba förändringar. Många är ovanligt stresskänsliga, psykiskt sårbara och har en tendens att utveckla psykiatriska symptom. Det kan vara ångest, ångestattacker, tvångstankar/tvångshandlingar, depressioner eller fobier. Men Asperger innebär inte bara problem. I rätt miljö kan många av de egenskaper som är vanliga hos personer med Asperger vara en tillgång. Till exempel stor uthållighet och ovanligt god koncentrationsförmåga.

då jag läste om saker som inte intresserade mig. Jag fick stark ångest över mitt liv och fick en depression, jag slutade bry mig om mig själv och att äta mat.

– Den stora vändpunkten kom när jag beställde tid till en psykiatriker. Hon ville att jag skulle genomgå en neuropsykiatrisk undersökning, jag gick med på det och fick en tid, det gjordes omfattande undersökningar. Det var en stor lättnad att få reda på vad som orsakade misslyckandena i mitt liv. De hade inte orsakats av att jag var dum och lat och av bristande vilja, utan att min hjärna bearbetade information på ett annorlunda sett.

– För första gången i mitt liv kände jag mig lycklig och tillfreds. Terapin hjälpte mig att sluta jämföra mig med andra. Jag hade inte samma förutsättningar och jag behövde inte längre ha dåligt samvete för att jag inte klarade av vissa situationer. Jag fick veta att jag var lika mycket värd och de symptom jag hade delade jag med andra som hade Aspergers syndrom.

På Ågesta folkhögskola startade en informatörsutbildning för personer med Aspergers syndrom. Med hjälp och stöd har Paula kunnat genomgå utbildningen och är en anlitad föreläsare i skolor och vårdpersonal om Aspergers syndrom.

Paula avslutar med

– Visst har jag svårigheter men det har ju alla människor och jag vill inte vara någon annan än den jag är, jag trivs med att vara unik och annorlunda.

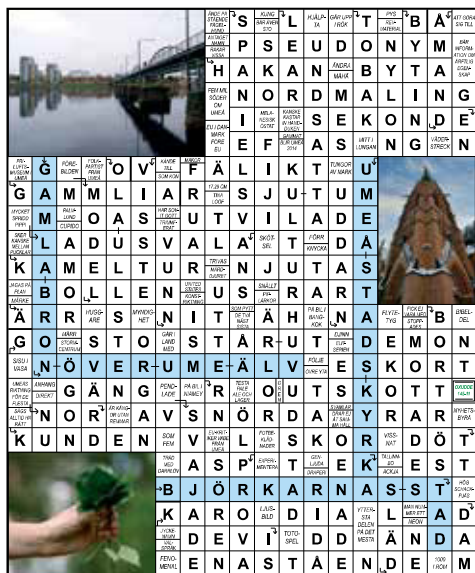
Kontakta Paula för en föreläsning på

<http://www.aspiration.nu/>

Boken "På ett annat sätt" med erfarenheter av aspergers syndrom - ett autismspektrumtillstånd är utgiven av Sivart Förlag.

Kan beställas på www.sivart.se
ISBN 978-91-85705-76-4

Est Elle

CHEFREDAKTÖR Margitha Sundström
margitha.sundstrom@est-elle.fi
050 599 7630

REDAKTION Est Elle
Munsmovägen 59
65450 SOLF

ART DIRECTOR/ GRAFISK DESIGN Waasa Graphics, Ville Puiras

REDAKTÖRER I DETTA NUMMER Margitha Sundström
Alexandra De Paoli, Laila Spik,
Martina Uthardt, Kristina Steen,
Anna Häggblom, Margot Wikström,
Anita Storm, Peter Sundström,
Karin Sandqvist, Julia Anisimova och
Michael Bendtsen

OMSLAG Modell: Camilla Nylund
Fotograf: Margitha Sundström

TRYCK Waasa Graphics Oy

FO-NUMMER 2269991-6

PRENUMERATION

Du kan prenumerera eller sköta alla dina prenumerationsärenden enkelt via internet på www.est-elle.fi eller kontakta redaktionen, 050 599 7630.

Tidsbundna prenumerationer säljs för tillfället endast via Lehtitukku, www.lehtitukku.fi, och via kampanjer.

PRENUMERATIONSPRISER

(Helt år 10 nummer; halvt år 5 nummer)

	Fortlöpande	Finland	EU
Papperstidning:	Helt år	60 €	72 €
	Halvt år	35 €	41 €
Nättidning:	Helt år	50 €	50 €
	Halvt år	27 €	27 €
Pappers- & nättidning:	Helt år	75 €	87 €
	Halvt år	43 €	49 €

Priserna innehåller moms, 10% för papperstidning och 24% för nättidning.

LÖSNUMMERFÖRSÄLJNING, 7 EUR (inkl. moms 24%)

Akademiska bokhandeln - runt om i Finland
Ekenäs - Pentik, Ekenäs Kungsbokhandel • Solf - Cirkas
Korsholm - AH Design • Sundom - Sundom K-market
Åland - TipsEttan, Lisco Bok & Papper; Mattssons, Mathis
Kantarellen, City Tipset, Mariehamns Bokhandel
Vasa - Gros Bokhandel, Kävelykiosk

441 822
Trycksak

För oss är miljö och natur viktigt. Tidningen är tryckt på miljöcertifierat papper med miljögodkända färger och kemikalier. Vi använder oss av ett Svanenmärkt tryckeri.

UTGIVNINGSDATUM 2014

6.2 • 6.3 • 9.4 • 8.5 • 5.6 • dubbelnr. aug-sept - 21.8 • 2.10 • 6.11 • 11.12